

Stekleno oko

Tone Seliškar

1.

Ogrnil sem se v bel bolniški plašč in sem s trepetajočimi prsti zapenjal gumbe in se mi je zdelo, da sem vrgel nase pol sveta gorja in sem čakal...

Bog ve, na kaj sem čakal — — —
Na oni strani zidov
je bilo veselje in dan
in četudi je večerna dlan grabila
solnce,

sem občutil onstran luč —
v svojem srcu pa temo in
mejnik,
ki je ekvator življenju.

Radost in trpljenje!

Iz sosednje sobe, kjer so bile ženske in otroci, sem slišal jok in molitev.

Jok otrok:
Saj sem jih gledal in sem jim nosil
ljubezen.
Njih oči so bile mrzle in neme
in tako votle, votle,
da sem bil ves strt od groze
teh mladih src.

Gledal sem deklico, ki je bila tako lepa, da bi jo vedno gledal, in čutil sem njeno hrepenenje in boleost, ki je zagrnila njen pogled v temno brezkrainost.

Rjovel sem v blaznem kriku in v nedogled je šla misel:
Kako neizmeren je njen pogled
v temoto. Saj ga ni konca!
Niti ekvatorja ni...
Ena sama črna praznina. Čez in čez
gneздо bridkosti — — —

Skozi priprte duri sem gledal v otroški jok in sem zagledal v naročju razdvojene matere — slepo dete.

Joj, kako te bom pozabil...!
Drobne njegove roke so tipale po
njenem licu
in prsti so bili nežni v iskanju luči!!!
Kje je —? Kje je —?
In je ni!

Slepo dete!...

Božidar Jakac: Pariška skica

Videl sem razjedena telesa in odsekane roke
in vso grozoto in smrt sem slišal v bližini,

pa sem bil trd in okamenel v togoti,
ter sem šel in pozabil.
Slepo dete pa je v meni
in preklano materino srce,
in sem strt.

In nad tisto hišo je bilo vedno mrzlo solnce
in ekvator življenja nas je rezal čez pol.

2.

Za zidovi je bilo življenje, skozi stene sta
pronicala v mojo sobo jok in molitev in
slišal sem tiktakanje žepne ure v omari.

Tedaj je prišla sestra k meni
in me je vodila za roko po kamnitih
stopnicah.

Ob prvi je stal starec,
niže doli dva obvezana moža,
in prav spodaj jih je bilo vse polno
— in tedaj smo si bili tako silno blizu,
da sem na ti kratki poti
premisllil dolgo resnico.

Slika za sliko je nastajala v mojih, od
misli razbolelih možganih — — — votle oči
pa, ki sem jih srečaval na stezi groze,

so me presunile do srede mozga
in so me žgale
in bičale kakor kače vesti.
In moje edino zdravo oko jih je videlo.

Ta hip! Ko sem spoznal v starcu vso stra-
hoto rane,

ki jo nikoli ne bo obsijalo solnce,
ko sem strgal krinko s tiste lepe žene
in sem ji videl v krvavo trpljenje,
ko sem iztrgal iz deteta dušo,
ki nikoli ne bo strepetala ob lepoti
cvetočih rož.

In še preden sem se vlegel na belo mizo,
sem vedel, da je to hiša, kjer se razodeva
resnica.

Sedaj sem strt.
Pa sem bil močan in krut!
In slep!
O, da! Slep, ko me še ni obkrožil
ekvator
življenja!

In v tisti hiši, nad katero je vedno mrzlo
solnce, sem spregledal in sem se nasmešnil
trpljenju.

3.

Ves vdani v samega sebe in v one, ki so
me obdali, sem stopil v sobo in sem se vlegel
na belo mizo.

Silna luč mi je obsvetila obraz.
Trije možje v belih haljah
in sestre so brisale nože.
Vsaka beseda je bila tako polna,
da je tisočkrat odjeknila
od bolečin prepojenih sten.

Vendar pa nisem trepetal. S privezanimi
udi sem ležal kakor živ mrtvak in se mi je
zdelo vse tako razumljivo, da sem z živim
veseljem ugibal, kakšno obliko ima nož, ki
bo prerezal mišice mojemu očesu:

Ali bo brušen v ost,
ali v dvorez,
ali bo vzbočen
in vse druge misli so v občudovanju
okoli te edine, [stale
dokler se ni na mah vse spremenilo.

Kloroform je lezel v možgane in čudovita
sladkost je polnila mojo notranjost:

Bil sem silno lahak,
dvignil sem se v zrak
in se vrtil v besnem vrtenju
ter kolobaril iz vekov v veke,
in mi je bilo tako prijetno,
ko sem bil sproščen samega sebe

(s prezirom sem gledal svoje meso na
in sem bil zrak [mizi]
in vse.

Padal sem v željo, da bi bil večno zrak!
Potem sem naenkrat z grozo dojmil, da sem
pripet na mizo. Občutil sem hladne prste
na svojem licu in sem skušal strgati vezi.

Moj duh se je boril
s poslednjo močjo.
Od vseh strani se je bližal šum voda.
Mogočni slapi, ki so padali
iz neizmerne višine, so se
družili tik mene
v divji tok.
In valovi so me dvignili.
Potem sem utonil. — — — — —

Za hip sem se prebudil na nosilnici, ko
so me nesli po stopnicah. Tisti trenutek sem
videl moža z votlimi očmi... in sem vedel vse:
Tisti mož je bil moj večni brat.

4.

Prebudil sem se iz dolgih, dolgih sanj. Ostra
bolečina je čepela v desni očesni votlini, ki
je bila sedaj prazna. Odprl sem trepalke
zdravega očesa počasi, počasi in sem se bal.

Pa je bila noč
in sem bil ves hvaležen,
da še ni prišla ura,
ko bom gledal dan
z eno samo zenico.

S ceste so metale svetiljke medle ploskve
svetlobe na strop in vse je zdrknilo v tišino,
ki je mislila z menoj vred pramislila in sva
vse premislila:

Od školjke-bisernice
do zvezd in do
nebesnega mejnika.
Kaj sem —?
Kaj nisem —?
To premišljevanje me je grizlo
in sem rezal srce
in sem blaznel kakor vsi,
ki jih je zajela pohota filozofskih
vprašanj,
ki je zagrenila naše življenje.

V razdvojenosti te noči sem silno trpel in
vse se je zgrnilo name po tem razdoru s
samim seboj:

Stene so se rušile pod
težo stropa
in bil sem silno majhen
in sem omahoval z vsemi temi vprašanji
kakor otovorjena mravlja
preko ruševin.

Ko sem po dolgem času zopet odprl oko,
je bilo jasno jutro v sobi.

Bal sem se —
Sedaj pa sem bil neizrečeno — vesel.
Toda ob mojem vzglavju je sedela
sestra, ki je nisem čutil poprej...
Gledala mi je v obraz,
jaz pa sem se čudil njeni lepoti;
pobožala me je po znojnem licu,
jaz pa sem trepetal.

Noč, ki sem jo preživel, se mi je zagabila
in vsa vprašanja so bila združena v njenem
smehljaju v en sam odgovor,

ki je bil živ in močan
in obsežen kakor vse knjige sveta.

5.

Potem sem ostal sam v sobi in sem bil po-
kojen in miren in smehljaj sestre je bil v
meni, v katerem je splahnela vsa bridkost
in nevera v življenje.

Stopil sem k oknu in ga odprl.
Vsa radost življenja je planila v sobo.
Jaz pa sem živel!!!
Solnce se ni prav nič spremenilo,
rože so dehte
in videl sem ptico,
ki je krožila v nebo,
in pel sem od veselja, da živim.

To je neizmerno veselje, neizmerno vese-
lje, in vsi, ki niso rešili te zvite uganke,
so mrtvo meso.

6.

In ko sem slišal jok iz sosednje sobe, kjer
so bile ženske in otroci, ko sem gledal slepo
dete in razdvojeno mater in deklico z votli-
mi očmi, je bilo trpljenje že v meni — in
za menoj!

Jaz in vse, kar je bilo v meni,
je občutilo dve polovici
in z neodločljivo željo sem koprnal,
da se vidim v ogledalu.

Božidar Jakac: Novo mesto

Stopil sem pred steklo
in sem pretrgal belo obvezo
z očesa.

In sem gledal in sem videl tam človeka.
Polovica obraza sem bil jaz — druga pa je
bila spačena in sem strmел in strmел, ko sva
bila dva v enem in istem obrazu:

V prvi polovici je bilo solnce,
so bile dehteče rože,
je bila ptica, ki je krožila v nebo,
in vse življenje,
ki niha v svetlobi
in pesem veselja.

V drugi pa je bilo votlo oko
in votlina je bila globoka, globoka
in je tam čepel jok iz sosednje
sobe,
tam je bila solza razdvojene matere,
tam je bila kri bojnih poljan
in rov, ki se je stekel
v vse rudnike sveta.

In tako sva bila dva in sva bila močna. V
enem — življenje in sila, v drugem — bolešt
in trpljenje in se nisva ločila,

in se nisva ločila...
In pesem je brnela po sredi!
In je šla pesem v poldrugo milijardo
ljudi!!!

Tedaj mi je prinesla sestra v kozarcu vode
stekleno oko — in sem bil mož s steklenim
očesom.